

Het wonder van Rhoon

J.H. KRUIZINGA

Door de gigantische expansie van de Europoort werden na de oorlog verschillende dorpen rondom Rotterdam geannexeerd. We denken hierbij aan de voorheen in landelijke rust levende dorpsgemeenschappen Pernis, Hoogvliet en Poortugaal. Rhoon bleef tot voor kort buiten de omhelzing van de onverzadigbare buurman.

Er is wel eens vermoed dat het door zijn machtige buur ontzien werd, hetzij om zijn respectabele leeftijd, hetzij om zijn aanwezig landelijk schoon of fraaie cultuurschat, het kasteel van Rhoon.

Huis te Rhoon in 1740, van rechtsaf gezien, met hek en toegangspoort. (foto's uit Archief J.H.Kruizinga)

Dat wilde niet zeggen, dat Rhoon een oud in de historie wegdoezelend dorp bleef. Rotterdam bleek het aangrenzende dorp niet slechts te ontzien, maar begunstigde Rhoon als intact woonoord. Voor en na vestigden zich in Rhoon welgestelde Rotterdamse forensen, die door de bouw van mooie landhuizen het dorpsgezicht in hoige mate verfraaiden. En daarbij aansluitend verrezen nieuwe ruime woonwijken om het groeiend getal van nieuwe middenstanders op te vangen. Dat al deze vernieuwingen ook aan de communicatie nieuwe vormen gaf lag voor de hand.

Een snelle verkeersweg, die Rotterdam met Brielle verbindt doorsnijdt het dorp en vormt met de oude dorpsstraat wel een scherp contrast. De Rotterdamse metro trok haar lijnen door met de verbinding Rhoon-Hoogvliet, zodat de bezoekers van deze oude plaatsen nog sneller in de grootste havenstad ter wereld kunnen

komen. Veel sterker echter treft de tegenstelling tussen verleden en heden als zij, vlak bij de metrohalte, de torens ontdekken van het kasteel van Rhoon, met de nabijgelegen dorpskerk en het logement 'Het wapen van Rhoon'. Per 1 januari 1985 kwam er jammergenoeg een einde aan het zelfstandig voortbestaan van Rhoon. Het werd met Poortugaal tot de gemeente Albrandswaard, waarvan de zetel is gevestigd in het Gemeentehuis van Portugaal.

Het kasteel van Rhoon

Het allereerste kasteel van Rhoon werd omstreeks 1200 gebouwd als een versterkt landhuis. Dit gebeurde door *Biggo van Duiveland*, heer van Rhoon of Rooden (gerooider plek). Dit kasteel verdween tijdens de St. Elisabethsvloed (18 november 1421). Toen werd ook het nabijgelegen eilandje Albrandswaard overstromd (De naam daarvan leeft voort in de huidige naamgeving).

De heren van Duiveland zaten niet bij de brokstukken van hun gehavende bezit neer. Zij bouwden onder leiding van *Pieter II*, heer van Rhoon (1411-1455) in 1432 het huidige kasteel, dat in 1598 gedeeltelijk werd vernieuwd. Een gevelsteen met het jaartal 1598 bevindt zich nog in het huidige kasteel, dat als versterking toen al geen dienst meer deed. Het werd meer een buitenplaats of hofstede. Het kasteel werd gebouwd in overeenstemming met de waardigheid van een ridderhofstad. De 'Criminele Vierschaar' sprak recht in de grote zaal, waarvan de ramen met geschilderde wapens bezet waren. Voor weerspannige burgers was er ook een gevangenis aanwezig.

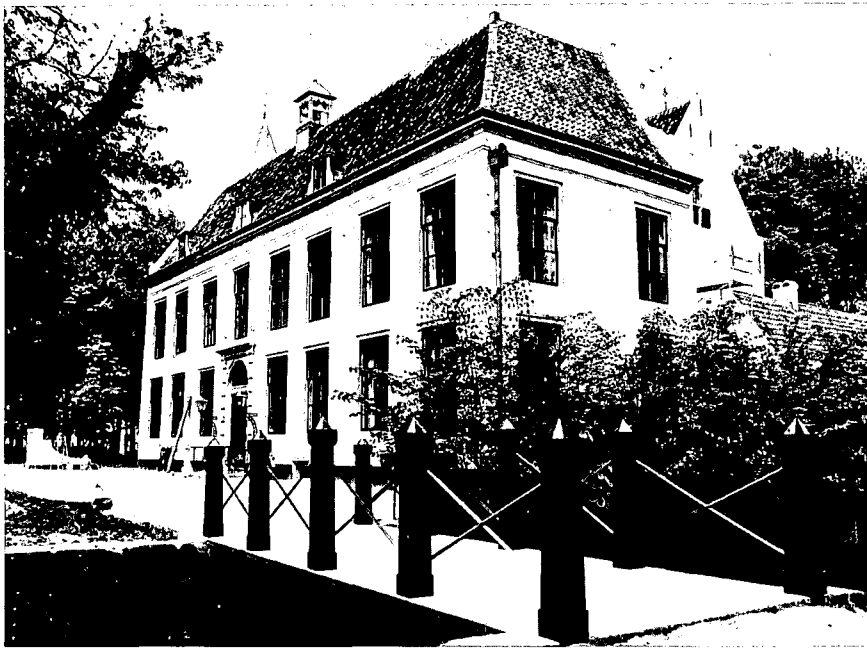
Weinig heerlijkheden zijn misschien zo sporadisch van bezitters verwisseld als de ridderhof Rhoon. Tot 1682 was het onafgebroken in het bezit van de familie van de stichter, *Duiveland van Rhoon*. Zo regelmatig was de opvolging, dat door de eeuwen heen van 1119 af, de slotheer de voornaam *Pieter* droeg.

Hans Willem Bentinck

De beide heerlijkheden Rhoon en Pendrecht werden in 1682 voor 145.000 gulden gekocht door *Hans Willem Bentinck* (1647-1709), heer van Drimmelen, destijds kamerheer van de *Prins van Oranje*, van wie hij sinds jaren de vriend en vertrouwde was. Om het kasteel te kunnen kopen moest hij een borg hebben en dat was niemand minder dan *stadhouder Willem III*. Hij was onderhandelaar bij het huwelijk van *Prins Willem II* (1650-1702) met *Maria Stuart*, dochter van de latere *Jacobus II* van Engeland. Snel klom hij tot 'waardigheden en rijke bedieningen'. Weldra werd hij verheven tot *baron Cirenster*, tot *burggraaf Woodstock*, tot *graaf van Portland* en tot *ridder in de orde van de Kouseband*.

Ondanks het feit dat hij veel reisde, liet hij Rhoon niet geheel links liggen. Zo nu en dan zien we hem voor enkele dagen zijn intrek nemen in het slot, ook wandelde hij in het 'bos' achter het kasteel en viste in de diepe vijver, nog een overblijfsel uit de tijd van de St. Elisabethsvloed.

In 1688 werd Willem Bentinck's eerste echtgenote, *Anna Villiers* in de dorpskerk van Rhoon begraven. Zijn tweede echtgenote *Johanna Martha Temple* heeft hem twaalf jaar overleefd. Nadat koning Willem III in de armen van Willem Bentinck (in 1702) was overleden, stierf hijzelf op 23

Het gerestaureerde Kasteel van Rhoon.

november 1709 op zijn landgoed Bulstrode in Buckinghamshire. Hij werd met grote pracht en praal in de Westminster Abdij begraven. De tweede zoon van Willem Bentinck erfde de Hollandse goederen en daarbij was ook de heerlijkheid Rhoon. Hij leek veel op zijn vader en heeft zich voor zijn vaderland op verschillende manieren nuttig gemaakt. Aan Rhoon liet hij zich weinig gelegen liggen en toen hij in 1835 overleed stierf met hem de laatste Bentinck die heer van Rhoon was.

Verval en Restauratie

Reeds in 1839 ging de heerlijkheid Rhoon bij verkoop over in handen van de Rotterdamse reder *Antonius van Hoboken*, die hierdoor heer van Rhoon werd. In het kasteel herinnert aan hem zijn getekend portret en twee gekleurde glazen in de zaal, het wapen van Rhoon en zijn familiewapen: zijn eerste handelsschip, de 'India', met het onderschrift 'Sic itur ad oras fortunae' (Zo komt men tot fortuin).

De familie Van Hoboken woonde niet meer op het kasteel. In 1913 stierf de heer *Edward Hoboken*; hij was de laatste heer van Rhoon. Voortaan werd de heerlijkheid als onverdeeld goed door zijn erven beheerd. Nadat de Van Hoboken het kasteel van Rhoon als buitenverblijf gebruikten sukkelde het langzamerhand in slaap en deed het verval zijn intrede. Tot de Tweede Wereldoorlog bleef het interieur nog gespaard maar tijdens de oorlog werd het door de Duitsers geplunderd. Ook de buitenkant vertoonde tekenen van het naderende ondergang. De grachten werden gedempt, de ophaalbrug verdween en de stallen dienden slechts tot verblijfplaats van ratten en ongedierte.

Velen konden het niet aanzien dat een historisch zo waardevol gebouw maar

stond te verkommeren met open daken, schamele gevels en ingestorte stallen. Zij die het goed meenden met het kasteel van Rhoon richtten in 1971 een stichting van die naam op, werden eigenaar van het slot en besloten tot restauratie over te gaan. Binnen twee jaar had architect *Jan Walraad* zijn herstelplan klaar en nog twee jaar later was de restauratie gereed, mede dankzij het feit dat dit werk tot object van werkverruiming werd verheven. Tuinen en grachten kwamen in handen van de Stichting 'Het Zuidhollands Landschap'. Voor Rhoon en omgeving werd het kasteel een sociaal centrum waar vergaderingen en conferenties gehouden kunnen worden. In de unieke zolderruimten is gelegenheid voor het houden van tentoonstellingen, in het koetshuis kunnen kinderen zich in vrije expressie uitleven en er is een hobbyruimte voor jeugd en volwassenen. Er kunnen muziekkuitvoeringen plaatsvinden en

Hans Willem Bentinck (1649-1709), heer van Rhoon. Bentinck werd in de Westminster Abbey in Londen begraven.

er kan worden getrouwd. Recepties, feesten en partijen kunnen er georganiseerd worden terwijl er voor tuinfeesten eveneens gelegenheid is. In de zijvleugel is een restaurant, naast het restaurant een bar en er is voldoende gelegenheid om te parkeren. De Stichting die het slot beheert, stelt nadrukkelijk dat iedereen er welkom is, men wil geen exclusiviteit, het moet een algemene ontmoetingsplaats zijn. Er wordt getrouwd, er wordt gemuseerd en men komt van heinde en verre om naar dit 'Wonder van Rhoon' te kijken.

Logement en kerk

Mocht u in de gelegenheid zijn deze unieke restauratie te gaan bekijken, let u dan ook even op het logement schuin tegenover het kasteel. Toen *Pieter van Duivenland* in 1634 de titel 'heer te Pendrecht' kreeg, erfde hij dit huis tegenover het slot: 'Het wapen van Rhoon'. Dit gebouw verving het oorspronkelijke huis te Pendrecht, dat in 1639 door brand werd verwoest. De brand was voor Rhoon catastrofaal, want het halve dorp brandde af. Vele oude charters, kartels en andere archiefstukken gingen toen verloren. Het tegenwoordige huis te Pendrecht is gesticht door Hans Willem Bentinck, die in 1682 bezitter en Heer van Rhoon en Pendrecht was. Boven de ingang kunt u nog de wapens van Rhoon en Pendrecht zien.

Als een treffend voorbeeld van vroegere sobere stijlvolle kerkgebouw staat vlak bij het kasteel van Rhoon de dorpskerk, waarvan de met een fijne spits bekroonde toren aanmerkelijk voorover helt.

Hier en daar spreekt uit de verweerde, met mos begroeide steentjes de ouderdom, want de kerk werd reeds in 1433 gebouwd en hoewel zij door verbouw werd ontsierd werd zij in 1939 met steun met Monumentenzorg tot haar oorspronkelijke vorm en inrichting teruggebracht.

Opmerkelijk is de graftombe der Bentincks en de grafsteen van een abdis uit het geslacht van Duivenland, *Adriana van Roeden* uit 1527.

J.H. Kruizinga is free lance journalist te Amsterdam. De auteur J.H. Kruizinga is vorig jaar op zijn tachtigste verjaardag onderscheiden met de gouden eremedaille in de orde van Oranje Nassau als blijk van erkentelijkheid voor zijn 40-jarig voorzitterschap van de Vereniging voor Heemkennis 'Ons Amsterdam'.

Literatuur

T.A. van de Vlies, De eerste eeuwen van Rhoon, 1949.

K. de Wit, Rhoon en Poortugaal in oude ansichten, 1980.

E.A. Spruyt en E. de Wolff, De geschiedenis van de Gereformeerde kerk te Rhoon, deel 1 en 2, 1984.